

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Betänkandet SOU2015:89 Ny museipolitik

Kungl. Vitterhetsakademien har beretts möjlighet att lämna synpunkter på Museiutredningens förslag. Akademien instämmer i utredningens argumentation för behovet av en lag som reglerar museernas ställning och uppdrag, museernas ändamålsbeskrivning samt vikten av att säkerställa museiinstitutionernas fria ställning. Men Akademien hade gärna sett fler visionära inslag där de ansatser som finns i utredningen, att formulera en mer ambitiös politik som beskriver relationen både till den enskilde invånaren och till andra politikområden, hade utvecklats och fått ett större utrymme.

Akademien har en annan uppfattning i, eller önskar kommentera, följande avsnitt:

- Akademien kan inte acceptera utredningens definition av *museum* (2§).
- Tillgänglighetsperspektivet behöver förtydligas och problematiseras (7§).
- Akademien välkomnar att det allmänna museiväsendet ska bidra till forskning och kunskapsuppbyggnad men önskar begreppsdefinition (8§).
- Kungl. Vitterhetsakademien ser positivt på att det i betänkandet slås fast att de allmänna museerna ska upprätthålla hög kompetens men det krävs en definition av innebörden (9§).
- Akademien invänder starkt mot att begreppet *förvalta* används i den föreslagna lagen istället för *vårda* (§10).
- Kungl. Vitterhetsakademien vänder sig mot en förändring av paragraferna 11§ och 12§ om aktiv samlingsförvaltning samt omformuleringen av 2 kap. 17§ Kulturmiljölagen.
- Kungl. Vitterhetsakademien ser inte något behov av att inrätta en ny myndighet för museifrågor. Dessa bör kunna hanteras av Riksantikvarieämbetet.

Synpunkter och kommentarer på betänkandet utifrån disposition

10.3.1 Lagen ska gälla det allmänna museiväsendet

Kungl. Vitterhetsakademien accepterar inte utredningens avgränsande definition i 2§. Museer är minnesinstitutioner där *samlingarna* är centrala, själva essensen, och de kan inte exkluderas. Det finns en risk för spridning till andra styrdokument och devalvering av den idag etablerade museidefinitionen (läs ICOM:s definition). Lagskydd för konsthallar och liknande måste hanteras i särskild ordning.

10.3.4 Tillgänglig och kvalitativ publik verksamhet

Museerna ska agera utifrån aktuell och relevant forskning. En *allsidighet* och *öppenhet* får inte resultera i en meningspluralism där alternativa hypoteser, oavsett popularitet, okritiskt ställs på rad och redovisas som likvärdiga. Bildning och folkbildning är begrepp som även fortsättningsvis måste vara relevanta. Tillgänglighet och diskriminering behandlas redan i andra lagtexter och ratificerade konventioner. Paragraf 7 hade därför kunnat strykas men uppenbarligen avses en vidare tolkning då det står att *Museernas publika verksamhet ska vara tillgänglig för alla och utgå från alla människors lika rätt att ta del av historien och utforska museernas material utifrån egna perspektiv och intressen* (s. 274, vår understrykning). I författningskommentaren formuleras det att museerna *har ett ansvar för att säkerställa att de är öppna för allas deltagande i verksamheten* (s. 326, vår understrykning). Därför finns det anledning att önska att texten hade utvecklats, förtydligats samt problematiserats för att lyfta denna viktiga demokratifråga.

10.3.5 Kunskapsuppbyggnad av hög kvalitet

Kungliga Vitterhetsakademien önskar att utredningen definierat vad *bidra* i 8§ avser. Det är anmärkningsvärt att utredningen inte uppmärksammat all den forskning som bedrivits i museisamlingar och ej heller de många satsningar på forskning som inom detta område har finansierats av exempelvis Riksbankens Jubileumsfond, Kungl. Vitterhetsakademien och Vetenskapsrådet. Utredningens fokus på forskning *om* museer och inte forskning *på*, eller *i* museernas samlingar finner vi problematisk. Forskning inom institutionerna har sedan lång tid varit ett etablerat kriterium som måste uppfyllas oavsett museidefinition.

Det är glädjande att utredningen understryker att *personalens utbildning och kunskap är grunden för museernas verksamhet generellt och för kunskapsuppbyggnaden specifikt* (s. 277) och att detta ges avtryck i 9§. Men begreppet *kompetens* måste definieras för att säkra avsikten i den föreslagna texten.

10.3.6 En aktiv samlingsförvaltning

Föreslagna utformningar av 11§ och 12§ är inte acceptabla. Museisamlingar är föremålsarkiv som saknar värdeekonomiska aspekter där kulturhistoriska föremål har en fristad. Museiföremålen är samhällets gemensamma minnen som kan bära på viktiga berättelser och de förtjänar att behandlas med stor försiktighet. Ett väckarur, räddat från Estonia, visar för alltid tidpunkten för fartygets förlisning och har en oändlig, oersättlig, kulturhistorisk betydelse trots ett obefintligt ekonomiskt värde.

Materialet kommer ofta från arkeologiska exploateringsundersökningar som bekostats av entreprenörer för att tillgodose statens krav. Material kan även vara inlöst, också enligt statligt krav, och därmed undandraget från en potentiell marknad. Det finns därför en konflikt mellan de statliga kraven på finansiering eller inlösen och en eventuell gallring, som riskerar att radera förtroendet för den befintliga modellen. All eventuell gallring måste ske under vetenskapligt godtagbara former utan utrymme för godtycke. Akademien ställer sig därför också negativ till den föreslagna revideringen av 2 kap. 17§ KML.

10.5 Inrätta en ny myndighet för museifrågor

Akademien kan inte se behovet att en ny myndighet. En mer kostnadseffektiv lösning är att låta utöka Riksantikvarieämbetets uppdrag och anslag. Där bör det finnas lämplig kompetens och erfarenhet som grund för att hantera de ansvarsområden som formulerats i utredningen.

10.5.1 Kvalitetssäkring genom kollegial granskning

Det är positivt att modellen med kollegial granskning inom den akademiska världen står som förebild för framtida kvalitetssäkring av centralmuseernas verksamhet.

För Kungl. Vitterhetsakademien

Birgitta Svensson, ständig sekreterare